

Mezhebî Ayrışmaların İslâmî Gelenekler Üzerindeki Etkisi: Suriye/Sımeyd Köyü Dürzî Oda Mezarları Örneği

The Impact of Sectarian Divisions on Islamic Traditions: The Example of Druze Chamber Tombs in the Village of Smeid/Syria

Aytekin Şenzeybek

Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Ahmet Keleşoğlu İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı, Konya, Türkiye

Associate Professor, Necmettin Erbakan University, Ahmet Keleşoğlu Faculty of Theology, Department of Basic Islamic Sciences, Department of History of Islamic Sects, Konya, Türkiye

senzeybek4@hotmail.com | <https://orcid.org/0000-0001-8349-7865>

Article Type / Makale Tipi

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Information / Makale Bilgisi

Received / Geliş Tarihi: 15.10.2024

Accepted / Kabul Tarihi: 13.12.2024

Published / Yayın Tarihi: 31.12.2024

DOI: 10.31591/istem.1568026

Cite as / Atıf: Şenzeybek, Aytekin. "Mezhebî Ayrışmaların İslâmî Gelenekler Üzerindeki Etkisi: Suriye/Sımeyd Köyü Dürzî Oda Mezarları Örneği". *İstem* 44 (2024), 277-300.

<https://doi.org/10.31591/istem.1568026>

Plagiarism / İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software. / Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Copyright / Telif Hakkı: "Authors retain the copyright of their works published in the journal, and their works are published under the CC BY-NC 4.0 license. / Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC-BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanır."

Ethical Statement / Etik Beyan: This article is an improved and partially modified version of the paper titled "The Impact of Sectarian Disagreements on Islamic Traditions in the Syrian/Simayd Village Druze Grave House Tradition", which was presented orally at the International Symposium on Religion and Civilization in the Middle East, but the full text was not published. / Bu makale, Uluslararası Orta Doğu'da Din ve Medeniyet Sempozyumu'nda sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan "Mezhepsel Ayrışmaların İslâmî Gelenekler Üzerindeki Etkisi Suriye/Sımeyd Köyü Dürzîlerindeki Mezar Evleri Geleneği Örneği" adlı tebliğin içeriği geliştirilerek ve kısmen değiştirilerek üretilmiş hâlidir.

Mezhebî Ayrışmaların İslâmî Gelenekler Üzerindeki Etkisi: Suriye/Sımeyd Köyü Dürzî Oda Mezarları Örneği

Öz

Gelenek, bir toplumun kendisinden önceki nesillerden devraldığı, uyulması gereken kurallar olarak kabul ettiği ve kendisinden sonraki nesillere aktardığı kültürel miras, bilgi, töre ve davranışlardır. Dini gelenek ise toplumsal geleneklerin dinle ilişkilendirilerek dini bir boyut kazanmasını ifade eder. Bununla birlikte bir dinin gelenekleri farklı saiklerin etkisiyle çeşitlenebilmektedir. Makalemizde bu farklılaşmanın bir unsuru olan mezhebî inançların yerleşik dini geleneklerin değişimine etkisi incelenecektir. Araştırmanın örneklemini ise Suriye/Sımeyd köyündeki mezhebî inanç kaynaklı farklı defin gelenekleridir.

Farklı dinlerde ve kültürlerde defin geleneği, genelde toprağa gömme biçiminde kendini göstermektedir. Bunun yanında cesedin yakılması, ağaçlara konulması, lahitlerin içine konulması, kayaların oyularak cesedin gömülmesi vb. farklı defin gelenekleri de bulunmaktadır.

İslam dünyasında da yerleşik defin geleneği cenazenin toprağa gömülmesidir. Bunun istisnalarından biri Suriye'nin Havran bölgesindeki Lecât Platosu içerisinde yer alan Sımeyd köyündeki oda mezarlarıdır. Asgari ölçüleri belli olan bu mezarlar yüzeye inşa edilmiştir ve cenazeler toprağa gömülmeksizin bu odanın içerisine konulmaktadır. Akraba mezarları mahiyetinde olan bu oda mezarlarının içerisinde yüzü aşkın cenaze olduğu söylenmektedir.

İslam toplumlarında nadiren karşılaşılan oda mezar geleneğinin temel sebebi, İslam'ın batını yorumunu benimseyen Dürzilik inancındaki "tekammüs" (gömlek değiştirme) olarak bilinen ruh göçü nazariyesidir. Bu doktrin, ölüm sonrasında ruhun hemen başka bir bedene geçtiğine inanılmasını içerir ve Dürziler için bedeni değersizleştiren bir unsurdur. Bu inanç doğrultusunda hem bedene yüklenen dini anlamın azalması hem de sınırlı tarım alanlarının korunması amacıyla cenazeler için oda mezarlar tercih edilmiştir.

Araştırmamız sırasında karşılaştığımız en büyük zorluk, Sımeyd köyüne ve Dürzî fırkasının dini ritüellerine dair hiçbir yazılı kaynağın bulunmamasıdır. Bu nedenle çalışmamızın ana verileri, 2005 yılında dil eğitimi ve Dürzilik üzerine hazırladığım doktora tezime kapsamında Suriye'de gerçekleştirdiğim saha araştırması esnasında tanıştığım, köylerinde misafir olduğum Ranya Şelgin, Şeyh Şevket Şelgin ve Şeyh Cidân Mesud'un verdiği bilgilere dayanmaktadır. Çalışmamıza katkılarından ötürü kendilerine içten teşekkürlerimi sunarım.

Anahtar Kelimeler: Dürzilik, Oda Mezarları, Defin Geleneği, Sımeyd Köyü, Mezheb.

The Impact of Sectarian Divisions on Islamic Traditions: The Example of Druze Chamber Tombs in the Village of Smeid/Syria

Abstract

Tradition is defined as the cultural heritage, knowledge, customs, and behaviors that a society inherits from previous generations, regards as rules to be followed, and passes on to future generations. Religious tradition, on the other hand, refers to societal traditions gaining a religious dimension through their association with religion. The traditions of a particular religion may diversify under the influence of various factors. This article will examine the impact of sectarian beliefs, as an element of this diversification, on the transformation of established religious traditions. The study sample includes the varied burial practices rooted in sectarian beliefs found in the village of Smeid, Syria.

In different religions and cultures, burial customs typically manifest in the form of inhumation. In addition to this, there are also burial traditions that involve cremation, placement of bodies in trees, interment within sarcophagi, and entombment within carved rock formations. The standard burial practice in the Islamic world is also inhumation. An exception to this can be found in the village of Smeid, located on the Lejat Plateau in Syria's Hauran region, where "chamber tombs" are used. These tombs, constructed above ground with specific dimensions, allow bodies to be placed inside without burial in the earth. These chamber tombs, which function as family graves, are said to hold over a hundred bodies.

The primary reason for the tradition of chamber tombs, a rare practice in Islamic societies, lies in the Druze doctrine of transmigration of souls, known as "takamus" (literally, "changing shirts"). This doctrine, which assumes that the soul immediately transfers to another body upon death, reduces the

perceived importance of the physical body for Druze adherents. To preserve limited agricultural land and minimize the religious significance attributed to the body, chamber tombs have been adopted for burials.

One of the primary challenges we encountered during this research was the lack of written sources addressing either the village of Sumeid or the religious rituals of the Druze community. Consequently, the main data for our study was derived from information provided by Ranya Shelgin, Sheikh Shawkat Shelgin, and Sheikh Jidan Masud, whom I met during a field study conducted in Syria in 2005 as part of my doctoral research on language education and the Druze. I extend my heartfelt gratitude to them for their invaluable contributions to this study.

Keywords: *Druze, Chamber Tombs, Burial Tradition, Smeid Village, Sect.*

Giriş

Gelenek, bir toplumun geçmiş kuşaklardan devraldığı, o toplumun sahip olduğu değerler ve kurumların en ağır değişeni olması sebebiyle saygın tutulup kuşaktan kuşağa ilettiği, toplumun üyeleri arasında sağlam bir bağ oluşturan, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlar olarak sosyal ve kültürel mirası tanımlayan bir kavramdır.¹ Bu geleneklerin önemli bir unsuru, yaratılışın başlangıcından günümüze kadar süregelen cenaze defin ve mezar ritüelleridir.

Cenaze defin ve mezar geleneğinin yeryüzünde ilk olarak, Kâbil'in Hâbil'i öldürmesinden sonra başladığı kabul edilmektedir. Kur'an-ı Kerim'de yer alan şu ayet bu duruma işaret eder: "Nihayet Allah, ona kardeşinin ölmüş cesedini nasıl örtüp gizleyeceğini göstermek için yeri eşeleyen bir karga gönderdi. 'Yazıklar olsun bana! Şu karga kadar olup da kardeşimin cesedini örtmekten âciz miyim ben?' dedi. Artık pişmanlık duyanlardan olmuştu."² Bu ayet, insanlık tarihindeki ilk defin işlemi olarak kabul edilen olayın, insanlara ölü gömme geleneğinin nasıl başladığını anlatır.

Ayetin işaret ettiği üzere, cenaze defin ve mezar geleneği ilk olarak ölünün toprağa gömülmesi şeklinde başlamıştır. Zamanla bu uygulama, toplumların dini ve mezhebi inançları, ekonomik koşulları, coğrafi yapıları, din değiştirmeleri, göç hareketleri ve sosyal statü gibi pek çok etken doğrultusunda çeşitlenmiş ve farklı formlar kazanmıştır.

Türk tarihinde cenaze defin geleneği üç ana biçimde uygulanmıştır: toprağa gömme, yakma ve ağaca bırakma.³ İlk olarak Hunlar tarafından M.Ö. III. yüzyılda uygulanan toprağa gömme geleneğinde, ceset iki katlı bir tabuta konulup gömülürdü.⁴ Bu gelenek, Göktürkler, Oğuzlar, Bulgarlar, Hazarlar ve Kırgızlar gibi birçok Türk boyunda çeşitli şekillerde devam etmiştir.⁵ Mezarların yapımı ve cenazelerin defni kısaca şu şekilde yapılırdı: Toprağa oda şeklinde derin bir çukur kazılır, cesede elbisesi giydirilir, yanına şahsi eşyalarının bir kısmı konulur, mezarın tavanı örülür, üzeri ya yalnızca toprakla kapatılır ya da kurgan (yığın, küme, tümsek, mezar ve gömüt, mezar tümseği, mezar tepesi)" adı verilen⁶ topraktan kubbe gibi bir

¹ Ünver Günay, *Din Sosyolojisi* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2012), 28; "Gelenek", <https://sozluk.gov.tr/?ara=gelenek> (Erişim 11 Ekim 2024).

² *Kur'an-ı Kerim Meâli*, çev. Halil Altıntaş & Muzaffer Şahin (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011), Mâide 5/31.

³ Alim Karamürsel, "Türklerde Mezar Geleneği", *Türkler Ansiklopedisi* (Ankara, 2002), 76-77.

⁴ Abdülkadir İnan, *Tarihte ve Bugün Şamanizm: Materyaller ve Araştırmalar* (Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1986), 177.

⁵ Ahmed b. Fadlân b. Abbâs b. Râşid b. Hammâd İbn Fadlân, "Eseri Tamamlayıcı Notlar (Alfabetik Sırayla)", *Onuncu Asırda Türkistan'da Bir İslam Seyyahı İbn Fazlan Seyahatnâmesi* (İstanbul: Bedir Yayınevi, 1975), 117.

⁶ Jean-Paul Roux, *Eskiçağ ve Ortaçağda Altay Türklerinde Ölüm* (İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 1999), 295.

tümsek yapıldı.⁷ M.Ö. 1200'lerden itibaren bazı Türk boylarında ölü yakma geleneği de uygulanmaya başlanmıştır; Göktürkler, Kırgızlar ve Uygurlar arasında bu yöntem rastlanır. Ceset yakıldıktan sonra kemikler ya gömülür ya suya bırakılır ya da rüzgâra savrulurdu.⁸ Cesedin ağaca bırakılması ise miladi ilk yüzyıllarda, Tuba Türkleri, Kırgızlar ve Yakutlar arasında görülmüştür. “Kemik kaldırma” olarak bilinen bu yöntemde ceset ağaçların üzerine asılarak etlerin kemiklerden ayrılması sağlanır,⁹ ardından kemikler ya gömülür, yakılır ya da muhafaza edilirdi.¹⁰

Yahudiliğin ilk dönemlerinde ölümler mağaralarda gömülürdü. Süreç içerisinde alt sınıfa mensup olan Yahudiler toprakta kazılan çukurlara defnedilirken, zenginler ya doğal ya da yapay yer altı odalarına yerleştirilirdi. Bu tür mezarların girişine basamaklı bir inişten ulaşılır ve bu basamaklar birkaç odaya açılırdı. Cesetler, mezarların duvarlarındaki nişlere (oyuklara) yerleştirilirdi. Bu tür mezarların kapıları özenle kapalı tutulur ve her yılın son ayı olan Adar ayında beyaza boyanırdı. Bunun muhtemel amacı, Fısıh Bayramı için gelenlerin mezarlara dokunarak törensel olarak necis (kirli) sayılmalarını önlemektir.¹¹ Yahudilerde genel mezar tipi toprağa gömmek olsa da Kitâb-ı Mukaddes'te Yakup (İsrail) ve Yusuf'un (as) mumyalaştırılması eleştirilmemiştir.¹²

Erken dönem Hristiyanları “Katakomb (Catacombs)” adı verilen yeraltı mezarlarına gömülürdü. Zulüm dönemlerinde Hristiyanlar hem ibadetlerini bu alanlarda gerçekleştirir hem de ölümlerini buraya defnedirdi. Baskının azaldığı dönemlerde ise Hristiyanlara ait özel mezarlıklar bulunmadığından, ölümlerini Roma ve Yahudi yasalarına uygun olarak şehir dışında yer alan kamuya açık mezarlıklara gömüyorlardı. Dördüncü yüzyıla gelindiğinde, kiliselerin çevresindeki açık alanlar önce din adamlarının, ardından cemaat üyelerinin defin yerleri olarak kullanılmaya başlandı. Mezarlıkların kutsanması ise altıncı yüzyılda yaygınlaşırken, ölümlerin kilise sınırları içinde gömülmesi dokuzuncu yüzyılda gelenek haline geldi.¹³

İslam'da cenazenin toprağa defnedilmesi esas kabul edilir. Hanefi, Şafii, Maliki ve Hanbeli mezhepleri, kabrin üzerine türbe, bina vb. bir yapının inşa edilmesini, Peygamberimizin “Allah Yahudi ve Hristiyanlara lânet etsin. Bunlar peygam-

⁷ Ahmed b. Fadlan b. Abbas İbn Fadlan İbn Fadlân, *Rihletü İbn Fadlân ilâ bilâdi't-Türk ve'r-Rûs ve's-Sakâlibe* (Dâru's-Süveydî, Ebû Zabbî, 2003), 116; Ahmed b. Fadlân b. Abbâs b. Râsîd b. Hammâd İbn Fadlân, *Onuncu Asırda Türkistan'da Bir İslam Seyyahı İbn Fazlan Seyahatnâmesi*, haz. Ramazan Şeşen (İstanbul: Bedir Yayınevi, 1975), 36; İbn Fadlân, “Eseri Tamamlayıcı Notlar (Alfabetik Sırayla)”, 117; Roux, *Eskiçağ ve Ortaçağ'da Altay Türklerinde Ölüm*, 295.

⁸ Ünver Günay - Harun Güngör, *Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi* (İstanbul: Berikan Yayınevi, 2015), 112-113; İbn Fadlân, “Eseri Tamamlayıcı Notlar (Alfabetik Sırayla)”, 118.

⁹ İnan, *Tarihte ve bugün Şamanizm*, 180; Jean-Paul Roux, *Türklerin ve Moğolların Eski Dini* (İstanbul: Dergah Yayınları, 2021), 253-254.

¹⁰ İbn Fadlân, “Eseri Tamamlayıcı Notlar (Alfabetik Sırayla)”, 117-118.

¹¹ James Gardner, *The Faiths of the World: An Account of All Religions and Religious Sect, Their Doctrines, Rites, Ceremonies and Customs* (Edinburgh: A. Fullarton&Co., 1808), 1/934.

¹² *Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil)* (Korea: Kitap-ı Mukaddes Şirketi, 2020), Yaratılış 50/2,26.

¹³ Gardner, *The Faiths of the World*, 1/460, 935.

berlerinin kabirlerini mescid edinip mâbed haline getirdiler”¹⁴ hadisinden yola çıkarak mekruh veya haram olarak değerlendirmişlerdir. Bu yasak, İslam’ın tevhid inancını koruma kaygısıyla Peygamberimiz tarafından getirilmişti. Resulullah, aynı nedenle mezar ziyaretlerini de yasaklamıştı. Ancak İslam inancının yerleşmesi ve tevhid anlayışının Müslümanlarda kökleşmesiyle, bu yasak hafifletildi. Peygamberimizin “Sizi kabir ziyaretinden menetmişim. Şimdi buna izin veriyorum, kabirleri ziyaret ediniz. Çünkü bu, size ölümü hatırlatır”¹⁵ hadisiyle mezar ziyaretine izin verilmiş oldu. Kabirle ilgili hükümler yumuşatılınca, bazı sahabeler mezarların üzerine kubbe yapmaya yöneldiler. Örneğin, Hz. Ömer, Hz. Peygamber’in eşi Hz. Zeyneb’in kabri üzerine, Muhammed b. Hanefiyye ise İbn Abbas’ın kabri üzerine kubbe inşa ettirdi. Hz. Aişe’nin kardeşinin kabrine yaptırdığı kubbe İbn Ömer tarafından, Hz. Ali’nin torunu Hasan b. Hasan’ın kabri üzerine Fatma tarafından yaptırılan kubbe ise bir yıl sonra kaldırıldı.¹⁶

Simeyd köyü Dürzîleri, kendilerine özgü bir mezar geleneği geliştirmişlerdir. Bu köyde yaşayanlar, on yedinci yüzyıldan itibaren günümüze kadar, cenazelelerini toprağa defnetmek yerine oda mezarlara koyma geleneğini sürdürmüşlerdir. Oda mezarlar, aynı aileden birçok bireyin bir arada bulunduğu aile mezarlıkları olarak hizmet vermektedir. Bu uygulamanın temel nedeni, İslam’ın batını karakterli bir mezhebi olan Dürzî fırkasının “tekammüs (gömlek değiştirme)” olarak adlandırılan ruh göçü nazariyesine inanmalarıdır.

1. Simeyd Köyü

Simeyd, Suriye’nin Süveydâ Vilayeti’ne bağlı bir köydür. Yaklaşık 1200 nüfusa sahip olan köyün tamamı Muvahhidûn/Dürzî’dir. Simeyd, Süveyda’ya 36 km, Şam’a ise 95 km mesafede olup, Şam’ın güneydoğusunda ve Süveydâ’nın kuzeybatısında yer almaktadır. Deniz seviyesinden yaklaşık 775 metre yüksekte konumlanan köy, volkanik bazalt kayalardan oluşan Lecât Platosu Koruma Alanı’nın sınırında bulunmaktadır. Bu platoda büyük bazalt kayalarla kaplı ve tarıma elverişli alanları sınırlı toprak adaları yer almaktadır. Bu stratejik ve doğal yapısı sebebiyle Fransızlar köye "Tanrı'nın Kalesi" adını vermiş, zira köy Fransızların müdahalelerine karşı direnmiş ve ele geçirilmesi zor bir bölge olarak tanımlanmıştır. Köyün adı, bu direnişi çağrıştırmaktadır.¹⁷

¹⁴ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl Buhârî, *Sahîh-i Buhârî*, thk. Mustafa Dîb el-Buğâ (Dimesşk: Dâr İbn Kesîr, Dâr el-Yemân, 1993), “Cenâiz”, 94 (No:1324).

¹⁵ Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd b. Mâce el-Kazvînî İbn Mâce, *Sünen-i İbn Mâce*, thk. İsmâ Musa Hâdî (Suudi Aabistan: Dâu’s-Sıddîk li’n-Neşr, 2014), “Cenâiz”, 49 (No: 1571).

¹⁶ Süleyman Uludağ, “Mezar ve Türbe”, *Nesil Aylık Fikir Dergisi* 2/2 (1977), 28-29.

¹⁷ “[صميد... وتاريخ صمود طويل](#)” (Erişim 31 Ekim 2024).

Fotoğraf 1: Simeyd köyü kırsalından bir kesit.

Simeyd köyünün konumuz açısından önem taşıyan yönü, sakinlerinin tamamının Dürzî olmasıdır. Dürzîliğin kurucusu Hamza bin Ali'nin 411/1020 yılında gaybete girmesinin ardından, fırka mensupları dört ana bölgeye yayıldı: Lübnan'daki Vâdiü't-Teym (Raşeyâ ve Hasbeyâ), Filistin, Halep çevresi ve Cebelü'd-Dürûz veya diğer adıyla Cebelü'l-Arab. Simeyd'in de dahil olduğu Cebelü'd-Dürûz bölgesine ilk yerleşimler, Dürzîliğin iki kolu olan Kaysîler ve Yemenîler arasındaki çatışmalar sonrasında gerçekleşmiştir. 1685 yılında Yemenî lider Emir 'Alemüddin bin Ma'n, 150 süvariyle Cebelü'd-Dürûz bölgesini kontrol altına aldı. 'Alemüddin'den sonra Emir Ahmed el-Ma'ni, 1697'de vefat ettiğinde Ma'n ailesinin yönetimi sona erdi ve yerini, Beşîr Şihâbî'nin emiri olduğu Şihabî ailesi aldı. 1711 yılında Yemenîler ve Kaysîler arasındaki yeni bir çatışma sonucunda, Cebelü'd-Dürûz'a göç etmeyen tüm Yemenîler bu bölgeye taşınarak Simeyd ve çevresindeki yerleşim yerlerine yerleştiler.¹⁸

Fotoğraf 2: Cebelü'd-Dürûz/Cebelü'l-Arab Dağı.

¹⁸ Samy Swayd, *The A to Z of the Druzes* (Lanham-Toronto: The Scarecrow Press, 2009), 32-33; General Andrei, *Sevratü'd-Dürûz ve Temerrudü Dimaşk*, çev. Hafız Ebu Müslîh (Beyrut: el-Mektebetü'l-Hadîse, 1985), 36-38.

Sımeyd köyü, yaklaşık üç bin yıl önce Süveyda şehrinin kuzeybatısında kurulmuş olup, volkanik yapısıyla Lecât Platosu'nun kuzey kapısını oluşturmaktadır. Köy, coğrafi yapısının sağladığı volkanik kayalıklar sayesinde kuzey yönünden doğal bir "sığınma kapısı" işlevi görmüştür. Tarihi kalıntılarıyla Sımeyd, kadim bir geçmişe sahiptir; köyde, pagan tapınağı olarak inşa edilip daha sonra kiliseye dönüştürülen ve nihayetinde Dürzîlerin perşembe akşamı ibadetlerini gerçekleştirdiği Hızır Makamı olarak kullanılan eski bir Roma kilisesi bulunmaktadır. Yakın çevresinde ise yaklaşık yüz yıl öncesine ait bir menengiç yağı üretim tesisi yer almaktadır. Köyün batısında, eskiden kervan ve orduların kullandığı, Şam ve Hicaz'a bağlanan eski bir Roma yolu uzanırken, doğusunda Vadiü'l-Lavâ akmaktadır. Köyün kuzeyinde ise arazileri kaplayan ve Osmanlı ile Fransız yönetimleri döneminde büyük ölçüde tahrip edilen menengiç ağaçlarının bulunduğu bir orman alanı yer almaktadır.¹⁹

Fotoğraf 3: Hızır Makamı girişi.

¹⁹ Süheyl Hâtûm, "[قبة صميد... آثار شاهدة على عراقها، وشهرة في صناعة زيت البطم](#)", SANA (blog) (Erişim 31 Ekim 2024).

Fotoğraf 4: Hızır Makamının iç görünümü.

Fotoğraf 5: Hızır Makamında yapılan Perşembe Meclislerinde Şeyhler ve erkeklere ayrılan bölüm.

Fotoğraf 6: Hızır Makamında yapılan Perşembe Meclislerinde kadınlara ayrılan bölüm

Simeyd köyü, çevresindeki diğer yerleşimlere kıyasla daha fakir olarak değerlendirilmektedir. Bu durumun temel sebeplerinden biri, Fransız Manda Yönetimi'ne karşı gerçekleştirilen isyan sırasında köyün tamamen tahrip edilmiş olmasıdır. Bu yıkımın ardından köy halkı evsiz kalmış, bazıları çevredeki köylere göç ederken, bazıları ise evlerini yeniden inşa edene kadar çadırlarda yaşamıştır. Ayrıca, Lecât Platosu'ndan uzanan kayalık arazi yapısı, tarıma uygun alanları sınırlı kıldığından, köydeki ekonomik faaliyetlerin kısıtlı kalmasında büyük rol oynamaktadır.²⁰

Tarih boyunca Simeyd köyünün temel geçim kaynağı -tarım arazilerinin azlığına rağmen- ziraat olmuştur. Köy, Lecât Platosu Koruma Alanı'nın kıyısında yer alması ve kuru tarım ile zeytin ve incir gibi meyve ağaçları yetiştirmesiyle ünlüdür. Simeyd, bölgedeki diğer komşu köylerden farklı olarak, sakinlerinin onlarcasının menengiç ağacı yağı üretiminde çalışmasıyla öne çıkar. Bu, köylerinde bulunan ve Cebel-i Arab bölgesindeki tarihi eserlerden biri haline gelen eski yağhanelerden yararlanılarak yapılır.²¹

2. Simeyd Köyü Dürzî Mezarları²²

Simeyd köyünde iki tür mezar yapısı bulunmaktadır. Bunlardan ilki oda mezarlar diğeri ise toprağa defnedilen mezarlardır.

²⁰ "صميد... وتاريخ صمود طويل".

²¹ Süheyl Hâtûm, "قربة صميد... آثار شاهدة على عراقها، وشهرة في صناعة زيت البطم (Simeyd Köyü... Geçmişine Tanıklık Eden Arkeolojik Kalıntıları ve Menengiç Yağı Üretimindeki Şöhreti)", <https://sana.sy/?p=50598>, SANA (blog) (Erişim 15 Ekim 2024).

²² Bu başlık altındaki bilgiler, kendisi de Dürzî Şeyh ailesine mensup olan Ranya Şelğin'in bize aktardığı verilere dayanmaktadır. Bu sebeple kendisine teşekkürü borç bilirim.

2.1. Oda Mezarlar

Simeyd köyünün yerleşkesi bazalt kayaların çok olduğu volkanik bir alanda olması nedeniyle oda mezarlar büyük oranda arazinin kayalık bölümleri üzerine inşa edilmiştir. Her ailenin ya da aile kolunun bir veya ihtiyaca göre daha fazla oda mezarları vardır. Aynı aileden erkekler ve kadınlar, çocuklar, babalar, eşler, anneler ve büyük ebeveynlerin cenazeleri kefenlenerek bu odalara konulur. Ayrıca, bazı dağınık odalar, merhumun ikametgahına veya köye yakın bir yerde isteğine göre veya aile üyelerinin arzusuna göre inşa edilmiştir. Bu odalar en az 3 metre yüksekliğinde ve çoğunlukla 9 metrekare genişliğindedir. Köyde bu şekilde inşa edilmiş on yedi oda mezar bulunmaktadır.

Köydeki en eski odalardan biri, ilk defnedilen kişinin Şeyh Ebu Ali Mansur Şelğîn olduğu bir Roma mezarıdır. Yaklaşık dört metre yüksekliğinde ve dokuz metrekare genişliğinde bir oda şeklinde inşa edilmiştir. Daha sonra ailesinin diğer üyeleri ve torunları buraya konulmuştur. Cenazesi buraya konulanlar arasında direnişçi Büstân Şelğîn, II. Mansur, 1973 Ekim Savaşı'nda şehit düşen Şekîb ve Ferah da vardır. 1989 yılında buraya konulan son kişi, Büstân'ın kızı ve II. Mansur'un (torun) eşi olan Ümmü Ali Melike'dir. Oda mezara konulan cenaze sayısı tam olarak bilinmemekle birlikte yüzün üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. Bu oda mezar, büyük Şeyh Ebu Ali Mansur Şelğîn'in kutsal anısına mumlarla aydınlatılmaktadır. Köydeki diğer mezarlar ise köyün doğusunda, kuzeyinde ve batısında bazalt taşından yapılmış odalar şeklinde yayılmıştır.

Fotoğraf 7: Simeyd köyünün en eski oda mezarı.

Lecât'ın iç bölgelerinde, Suriye'de Fransız Mandası'na karşı direniş sırasında şehit düşenlerin gömüldüğü üç eski oda mezar hâlâ duruyor. Bunlardan biri köyün kuzeyinde yer alan şehit Cebr Şelğîn'e, diğeri köyün doğusunda yer alan şehit Faris Fahd'a ve üçüncüsü ise köyün batısında yer alan, Simeyd köyünden olmayan şehit

Fazlullah Huneydî'ye aittir.

Oda mezarların girişi yığma taşlarla yapılmıştır. Cenaze içeri konulacağı zaman bu taşlar çıkarılır, ardından tekrar yerine dizilirdi. Ancak, modern dönemde yığma taşların yerine demir kapıların kullanıldığı da gözlemlenmektedir. Odaların çoğunun dış cephesi sıvasız olup sadece taş yapının görünümü korunurken, bazıları sıvanmıştır.

Fotoğraf 8: Demir kapı ile giriş sağlanan oda mezar.

Fotoğraf 9: Demir kapı ile giriş sağlanan oda mezar.

Fotoğraf 10: Dış cephesi sıvanmış olan oda mezar.

Oda mezarların bir başka özelliği, yapının tepe noktasına günümüzde toprak altına gömülen mezarlardaki şâhidelere (mezar taşlarına) benzer bir yapı inşa edilmesidir. Bu yapılar, mezarın bir oda mezar olduğunun göstergesidir.

Fotoğraf 11: Şâhideli oda mezar.

Fotoğraf 12: Şâhideli oda mezar.

2.1.1. Oda Mezar Geleneğinin Ortaya Çıkış Nedenleri ve Temelleri

Oda mezarlar, İslam dünyasında ender rastlanan bir defin geleneğini temsil etmektedir. Ranya Şelğîn'in aktardığına göre, Dürzî toplumu arasında yaygın olarak uygulanan cenaze işlemi, cenazenin toprağa gömülmesidir; ancak oda mezar uygulaması sadece Lecât Platosu'nda görülmektedir. Bu geleneğin iki ana nedeni vardır. İlki, Dürzî inancındaki ruh göçü nazariyesi olan Tekammüs; ikincisi ise bölgenin coğrafi ve ekonomik şartlarıdır.

2.1.1.1. Dürzî Ruh Göçü Nazariyesi (Tekammüs)

Tekammüs, kelime anlamı olarak "gömlek değiştirmek" veya "gömlek giymek" demektir. Terim olarak ise, "ruhun, ölümün hemen ardından bir insan bedeninden başka bir insan bedenine geçmesi" ²³ anlamında kullanılır. Diğer bir tanıma göre, tekammüs, "insanın ruhsal özelliğinin yeni bir fiziksel bedene geçmesidir; bu yeni örtü, insan için sürekli bir insan bedeni olmaya devam eder" anlamını taşır. ²⁴

Tekammüs nazariyesi, fırkanın ana kaynağı olarak kabul edilen *Resâilü'l-Hikme* metinlerinde beş temel ilke üzerine kurulmuştur:

1-Ruh-beden birlikliğinin gerekliliği ilkesi: *Resâilü'l-Hikme*'de yapılan açıklamalara göre ruhun bedenden ayrı, yalın, latif ve saydam bir halde yükseleceği başka bir âlem yoktur. *Resâilü'l-Hikme* yazarlarından Muktenâ Bahâuddîn, "Beden-

²³ Enver Yasin vd., *Beyne'l-akl ve'n-nebiyy bahsu fi'l-akâdeti'd-Dürziyye* (Lübnan: Dâr li-Ecli'l-Ma'rife, 1985), 322.

²⁴ Kays Ğüş, *et-Tekammüs. E hüve hakîka em hayâl?* (Trablus: Cerrus Press, 1991), 15.

lerinden ayrılan ruhlar ilim elde etmek için gerekli olan maddi vasıtalar olmaksızın ilmi nasıl elde edebilir? Algılama gücünden uzaklaşan bir varlık cehaletle nasıl it-ham edilir? Bedenlerinden uzaklaşan ruhlar latif halde iken varlıklarını nasıl muhafaza ederler? Bedenlerinden uzaklaşan ruhlar asıl âlemlerinde hangi mahiyette ikamet ederler, yaşam ve lezzetlere nasıl nail olurlar?" sorularından hareketle ruh beden birlikteliğinin gerekliliğini ve ruhların sonsuza kadar maddi bedenlerde tekammüs etmek zorunda olduğunu ileri sürer.²⁵

2-İlahi adalet ilkesi: Bu ilkeye göre tekammüs, ilahi adaletin gerçekleşmesi için zorunludur. İnsanların tek bir hayat süresiyle imtihana tabi tutulması, bu sürede işlediği günah ve sevaplardan hesaba çekilmesi ilahi adaletle bağdaşmaz. İnsanların farklı yaşlarda ölmesi, içerisinde yaşadığı dini, ekonomik, coğrafi vb. şartların değişkenliği gibi sebeplerle mükellef varlıkların ruhlarının üstünlüklerini ortaya çıkarması için tek bir yaşamda yeterli değildir. Bu nedenle, İlahi adaletin gerçekleşmesi için ruhların kıyamet gününe kadar farklı bedenlerde tekammüs etmesi zorunludur.²⁶

3- Ölen bir Dürzî'nin ruhunun yeni doğan bir Dürzî'nin bedenine, müşrik ruhların ise yeni doğan bir müşrik bedenine intikal etmesi ilkesi: Bu ilke, Dürzîler tarafından genel olarak kabul edilmektedir. Bu prensip, Muktenâ Bahâuddîn'in Hindistan'daki mezhep mensuplarına yazdığı ancak fırkanın kutsal metinleri *Resâilü'l-Hikme*'de yer almayan *Risâletü'l-Hindi's-Sâlise*'de yer alan şu cümleye dayanmaktadır: "Muvahhid mümin (Dürzî mümin), sadece muvahhid mümin bir evlat doğurur, inkârcı ise sadece inkâr ve küfür doğurur."²⁷ Buna mukabil Muktenâ Bahâuddin, *el-Mevsûme bi'l-Hakâik* risalesinde Dürzî Tevhid inancını kabul ettiğine dair kendisinden mîsâk (sözleşme) alınan kimse daha sonra herhangi bir zorlama olmadan iblisin mîsâkını kabul ederek onun meclislerine katılırsa o kişinin eski dönemlerde iblisin taraftarı ve yardımcısı olduğunu bildirir.²⁸ *el-Mevsûme bi'l-Hakâik*'teki ifadeler hem ölen bir müşrikin ruhunun sonraki dönemlerde Dürzî bedenine hem de ölen bir Dürzî'nin ruhunun Dürzî olmayan insanların bedenlerine intikal edebileceğine işaret etmektedir.

Kemal Canbolat'a göre bu çelişki yüzeyseldir. Yazar, yeryüzündeki ilk dinin Dürzî Tevhid inancı olduğu varsayımıyla, bu inanca mensup olanların yalnızca Suriye, Lübnan, Türkiye gibi ülkelerde kendilerini "Muvahhidler" olarak tanımlayan gruplarla sınırlı olmadığını belirtir. Ona göre, Yahudi, Hristiyan, Müslüman veya

²⁵ Muktenâ Bahâuddin Semûkî, "Zikrû'r-Redd 'alâ Ehli't-Te'vîl Ellezîne Yûcibûne Tekrârâ'l-Âlihe fi'l-Akmisati'l-Muhtelifê", *Resâilü'l-Hikme*, Silsiletü el-Hakikatü's-Sa'be 7 (Lübnan: Dâr li-Ecli'l-Ma'rife, 1986), 75/678-6780; Muktenâ Bahâuddin Semûkî, "er-Risâletü fi Zikri'l-Me'âd ve'r-Redd 'alâ men 'Abbera 'anhü bi'l-Galati ve'l-İlhâ", *Ressâilü'l-Hikme*, Silsiletü Hakikatü's-Sa'be 7 (Lübnan: Dâr li-Ecli'l-Ma'rife, 1986), 75/597-598.

²⁶ Yasin vd., *Beyne'l-akl ve'n-nebiyy*, 331-332.

²⁷ Semûkî, *Risâletü'l-Hindi'l-Ülâ/Risâletü'l-Hindi's-Sâlise el-Mevsûme bi'l-Vaid ve'l-İnzâr*, 3/25.

²⁸ Muktenâ Bahâuddin Semûkî, "er-Risâletü'l-Mevsûme bi'l-Hakâik ve'l-İnzâr ve't-Te'dîb li-Cemî'l-Halâik", *Resâilü'l-Hikme*, Silsiletü Hakikatü's-Sa'be 7 (Lübnan: Dâr li-Ecli'l-Ma'rife, 1986), 57/445.

Hindu kökenli olup da tüm dinlerin özünün tek olduğuna -yani Dürzî Tevhid akidesine- inanmış olan herkes bu geniş kavramın kapsamına dâhildir. Yazar bu bakış açısıyla dünyanın dörtte birinin Muvahhid Dürzîlerden oluştuğunu ifade eder.²⁹ Bu açıklamalardan, *el-Mevsûme bi'l-Hakâik* risalesinde geçen ve "...iblisin mîsâkını kabul ederek onun meclislerine katılan..." Muvahhidlerden kasıt, en günahkâr Dürzîlerin ruhlarının ölümden sonra bahsedilen dinlere mensup bedenlere geçtiği sonucuna varılabilir. Bu anlamda, tekammüs gerçekleştiğinde beden farklı bir dine mensup olsa bile, ona intikal eden ruh günahkâr bir Muvahhid olarak kabul edilir.

4- Ölen bir Dürzî'nin ruhu, vakit kaybetmeden başka bir bedende tekammüs eder ilkesi: *en-Nukat ve'd-Devâir* müellifi ruhun hatırlama, hayal etme, düşünme, ayırt etme ve hıfz etme güçlerinin yalnızca bedenle birlikte fiiliyata geçtiği ön kabulünden hareketle ruhun bedene muhtaç olduğunu, ölümlerle birlikte ruhun güneşin doğudan doğup batıya ışığını bir anda ulaştırması gibi mesafe ve engel tanımaksızın bir bedene intikal ettiğini ileri sürer. Müellife göre ruhun bedene girişi bebeğin doğumundan sonra gerçekleşir. Ruh, ağız yoluyla bedene girer, kalbe kadar ulaşır ve orada merkezini bulur. Tabii Akılla uyumlu bir şekilde birleşir ve beynin üzerine aydınlık saçar.³⁰

5- Yeryüzünde tekammüs eden ruhların belirli sayıda yaratılmış olması ilkesi: Bu ilkeye göre ruhlar belli sayıda yaratılmış ve ahiret hayatının başlamasına kadar ruhların sayısı değişmeyecektir. Bu ilke, yeryüzündeki insan nüfusu sayısının değişmeyeceği sonucunu da beraberinde getirmiştir.³¹

Tekammüs inancı, ruh göçü nazariyesine inanan bütün topluluklarda olduğu üzere Dürzîlerde de asıl olanın ruh olduğu, beden ise ruhun kendi özelliklerini ortaya çıkarmak ve imtihan edilmek için ihtiyaç duyduğu bir aracı olarak görülmesine neden olmuştur. Kişinin ölümüyle birlikte ruhun hemen başka bir bedene intikali ve durumun kıyamete kadar bu yolla devam edileceği inancı Dürzîlerin bedene ehemmiyet vermemelerinin asıl sebebi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu inancın bir sonucu olarak beden nereye ve nasıl defnedileceğinin herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Cenaze, şartlara göre toprağa da lahite de oda mezara da defnedilebilir. Simeyd köylüleri de içinde buldukları şartların gereği olarak cenazelerini oda mezarlara koymayı tercih etmişlerdir.

2.1.1.2. Coğrafi ve Ekonomik Şartlar

Simeyd Dürzîlerini oda mezar inşa etmeye yönelten önemli unsurlardan bir diğeri ise köyün içinde bulunduğu coğrafi ve ekonomik şartlardır. Daha önce de belirtildiği üzere bu toplumun temel geçim kaynağı tarımdır. Ancak bölgenin vol-

²⁹ Kemal Canbolat, *Min ecli Lübnân*, thk. Philippe Lapousterle (Lübnan: Dârü't-Tekaddümiyye, 2002), 111-112.

³⁰ Zeynü'd-Din Abdü'l-Ğaffar Takıyyü'd-Din, *Kitâb en-Nukat ve'd-Devâir*, thk. Christian Seybold (Almanya: Kibchhain M.L, 1902), 30-31.

³¹ Muktenâ Bahauddîn, "min Dûni Kâimi'z-zemân ve'l-hâdi ilâ tâ'ati'r-rahmân", *Resâilü'l-Hikme*, Silsiletü el-hakikatü's-sa'be 7 (Lübnan: Dâr li-Ecli'l-Ma'rife, 1986), 67/535.

kanik arazi yapısına sahip olması nedeniyle tarım arazileri oldukça kısıtlıdır. Ruh göçü (tekammüs) nazariyesi ile bu durum birleştiğinde köylüler, tarım arazilerini geçici örtü olarak kabul ettikleri cenazelerle daha da kısıtlamayı engellemek istemiştir.

2.1.2. Diğer Mezarlar

Simeyd köylüleri, köyden kente göç dalgasının artması, devlet kademelerinde üst düzeyde görevler almaları ve ekonomik olarak güçlenmeleri gibi sebeplerle modern dönemde cenazelerini toprağa defnetmeye başlamışlardır. 2010 yılında, köyün kuzeybatısında yer alan ve "mağaranın damı" olarak bilinen alanda, Simeyd ve Kum köylerini birbirine bağlayan yolun sağında, yalnızca bir kişiye özel olarak yapılmış yaklaşık 100 mezar inşa etmişlerdir. 2011-2024 yılları arasında bu mezarlara yaklaşık 60 kişi defnedilmiştir. Ayrıca, köy dışında merhumun vasiyeti üzerine kendi arazisine defnedilmek üzere on beş mezar daha inşa edilmiştir. Bunlardan biri, Prof. Dr. Sîtân Şelğîn'in vasiyeti üzerine evinin yanındaki menengiç ağacının altına yapılan mezarıdır ve ailesi bu isteğini yerine getirmiştir.

Fotoğraf 13: "Mağara'nın Damı" olarak adlandırılan yerdeki modern dönem mezarları.

Fotoğraf 14: Sîtân Şelğîn'in mezarı.

Suriye'deki savaş şehitleri için önceleri her biri kendi arazisinde, rastgele bir konumda türbeler inşa edilmiştir. Ancak sonrasında köyün girişinde şehitler için özel bir alan ayrılmıştır; burada toplam on dört şehit mezarı bulunmaktadır. Buna ek olarak, 1973 Ekim Savaşı'nda şehit düşen üç kişi daha vardır: Şekîb Şelğîn ve Ferah Şelğîn, köyün en eski oda mezarına defnedilmişken, şehit Zeyd Şelğîn ise köyün girişinde, yolun sol tarafında gömülüdür. Hem şehit mezarlarında hem de diğer toprak mezarlarda dikkat çeken özellik, lahit mezarlarında olduğu gibi üzerlerinin mermer veya beton ile kaplanmış olmasıdır.

Fotoğraf 15: Simeyd köyü Dürzî şehit mezarları.

Fotoğraf 16: Simeyd köyü Dürzî şehit mezarları.

Fotoğraf 17: Simeyd köyü Dürzî şehit mezarları.

3- Cenazenin Kefenlenmesi ve Cenaze Namazı

Dürzilerde, cenaze namazı hem erkekler hem de kadınlar için aynı şekilde kılınır. İdam cezasına çarptırılan bir katil, intihar eden bir kişi, Dürzi mezhebi dışından biriyle evli olan biri gibi mezhebin yasaklarını çiğneyen kişiler namazdan muafır.

Cenaze İslami kaidelere göre yıkanır ve kefenlenir. Ardından sala konularak cenaze namazının kılınacağı yere getirilir ve musallaya konulur. Cenaze namazı, bazı Müslümanların yerine getirmesiyle diğerlerinden düşen bir farzdır (farz-ı kifâye). Hiç kimse bu namazı kılmazsa, herkes günah işlemiş olur. Bu nedenle, cenaze namazını genellikle bir grup din adamı kılar. Bu, ölen kişi için dua ve af dilemedir. Namazı kıldırın, kibleye dönerek, kadın cenazesi için göğsünün önünde, erkek cenazesi için ise başının hizasında durur.

Fotoğraf 18: Dürzî cenaze namazı.

Cenaze namazının kılınışı aşağıdaki gibidir:

Namaz kılacak olan kişi, namazın ilk rüknü olarak niyet eder. Sağ elini sağ kulağının yanına kaldırarak ezan okur gibi yüksek sesle şu duayı okur:

لا إله إلا الله وحده لا شريك له، له الملك وله الحمد يحيي ويميت وهو على كل شيء قدير، إن الله وملائكته يصلون على النبي يا أيها الذين آمنوا صلوا عليه وسلموا تسليما، اللهم صل وسلم وشرف وعظم وامن وزد وبارك وتفضل على أشرف الأمم، سيد العرب والعجم، وإمام مكة، وزمزم والمدينة والحرم سيد الأنام ومصباح الظلام وخاتم الأنبياء والرسل الكرام، نبينا محمد اللهم زده كرما وشرفا ورفعة ومهابة وإجلالا وتعظيما وفضلا ، رضى الله تبارك وتعالى عن ساداتنا صحابة رسول الله أجمعين.

“Allah’tan başka ilah yoktur, O tektir, ortağı yoktur. Mülk O’nundur, hamd O’na mahsustur. O, diriltir ve öldürür ve O, her şeye kadirdir Allah ve melekler peygambere salât ediyorlar; ey iman edenler, siz de ona salât ve selâm okuyun.³² Allah’ım, en şerefli ümmet üzerine salat ve selam eyle, onu yücelt ve onurlandır, ona lütfet, artır, bereket ver ve ihsanda bulun. Arapların ve Acemlerin efendisi, Mekke’nin, Zemzem’in, Medine’nin ve Harem’in imamı, insanlığın efendisi, karanlığın ışığı, peygamberlerin ve elçilerin sonuncusu olan Peygamberimiz Muhammed. Allah’ım, ona cömertlik, şeref, yücelik, heybet, saygı, yücelik ve lütuf ver. Allah Teâlâ, Peygamberimizin tüm sahabelerinden razı olsun.”

Burada dua eden kişi elini kulağının her iki yanından indirir ve yüksek sesle okumaya devam eder:

رحم الله من نظر فاعتبر، وأمر فائتبر، وزجر فازدجر، ومثل هذا الحق المبين انتظر، انتذروا واعتبروا يا أولي الأبواب، إن الحكم لله الواحد الوهاب، معكم جنازة رجل مسلم مؤمن من أهل الشهادة والإيمان والحقيقة والبرهان، مندرج بالوفاة إلى رحمة الله الملك ألدیان، تغمده الله بالرحمة والرضوان، وأسكنه فسيح الجنان رحمه الله. الصلاة على الجنازة الحاضرة، أثابكم الله، فسبحان الدائم الباقي الأزلي الحي الذي لا يموت.

Allah, ibret alan, emredildiğinde itaat eden, uyarıldığında sakınan ve bu açık hakikati bekleyen kişiye rahmet etsin. Ey akıl sahipleri, ibret alın ve düşünün. Hü-küm, tek ve cömert olan Allah’a aittir. Yanınızda, şahadet ve iman ehli, hakikat ve delil sahibi Müslüman bir erkeğin cenazesi var. Allah’ın rahmetine kavuşmuş, Allah’ın rahmeti ve rızası üzerine olsun, onu geniş cennetlerine yerleştiresin. Allah ona rahmet etsin. Allah onu sıkıntı diyarından izzet ve ebediyet diyarına, yokluk diyarından saadet ve zenginlik diyarına, en yüksek cennet olan Firdevs’e, güvenlik diyarına nakletsin. Allah ona rahmet etsin. Hazır bulunan cenaze namazını kılın, Allah sizi mükafatlandırın. Ölümsüz, ezeli, ebedi ve ölmeyen diri olan Allah’ı tesbih edin.

Burada imam öne geçer ve namaz kılanın sağında biraz ileride durur, namaz kılmaya sessizce niyet eder. Daha sonra imam dört tekbir getirir, ardından namaz kılanlar ve onların arkasında duran grup ellerini açar ve şöyle dua ederler:

اللهم اقبلنا وتقبل منا بحرمة الفاتحة يا حي يا قيوم.

³² Kur’ân-ı Kerîm Meâlî, Ahzab 33/56.

Allah'ım, bizi kabul et ve Fatiha'nın hürmetine bizden kabul buyur, Ya Hayy ve Kayyum!

Sonra Fatiha sessizce okunur ve sonunda yüksek sesle: 'Veled-dâllîn Âmin!' denilir.

Sonra namaz kıldırın Şeyh ve cemaat yüksek sesle şöyle der:

اللهم اجعلنا من خير الفريقين، ومن الذين آمنوا وعملوا الصالحات، ومن الذين دعواهم فيها سبحانه اللهم، وتحيتهم فيها سلام آخر دعواهم. وهنا يشكل المصلون دائرة. إن الحمد لله رب العالمين، يا أيها الذين آمنوا لا تلهيكم أموالكم ولا أولادكم عن ذكر الله ومن يفعل ذلك فأولئك هم الخاسرون، وأنفقوا مما رزقناكم من قبل أن يأتي أحدكم الموت فيقول رب لولا أخرتني إلى أجل قريب فأصدق وأكون من الصالحين ولن يؤخر الله نفساً إذا جاء أجلها والله خير بما تعملون. صدق الله العظيم.

Allah'ım, bizi iki grubun en hayırısından, iman edenlerden ve salih amel işleyenlerden eyle. Onların duaları 'Sübhânekellâhümme' ve selamları 'Selam' olur. Dualarının sonu ise 'Elhamdülillahi Rabbil Alemin' olur. Burada, namaz kılanlar bir daire oluşturur. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. Ey iman edenler! Mallarınız ve çocuklarınız sizi Allah'ı anmaktan alıkoymasın. Kim bunu yaparsa, işte onlar hüsrana uğrayanlardır. Size verdiğimiz rızıktan infak edin, ölüm gelip çatmadan önce. O zaman kişi, 'Rabbim, beni yakın bir süreye kadar erteleyeydin de sadaka verip salihlerden olsaydım' der. Allah, eceli geldiğinde hiçbir nefsi ertelemez. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır. Allah doğru söyledi.

Cenaze namazından sonra erkekler defin yerine giderler ve ölüyü başı batıya, yüzü kibleye dönük olacak şekilde mezara yerleştirirler. Sonra üzerine toprak atarlar. Eğer ölü toprak bir zemine gömülmüşse, toprakla örtülür ve ardından mezar beton bir plaka ile kapatılır.

Sonuç

Mezar ve defin gelenekleri, tarih boyunca kültürel, dini ve coğrafi etkenlerin etkisiyle şekillenmiş ve farklılıklar göstermiştir. Gerek Türk tarihi boyunca toprağa gömme, yakma ve ağaca bırakma gibi çeşitli cenaze uygulamaları, gerek Yahudilik ve Hristiyanlıkta değişen mezar yapıları, gerekse İslam dünyasında ortaya çıkan oda mezarlar gibi farklı defin yöntemleri bu çeşitliliği yansıtmaktadır. Bu incelemede ele alınan Suriye'nin Simeyd köyündeki Dürzî mezar geleneği, Dürzîlerin ruh göçüne olan inançları ve coğrafi koşulların getirdiği zorunluluklarla şekillenmiş benzersiz bir uygulamayı temsil etmektedir.

Simeyd köyünde yüzeyde inşa edilen oda mezarlar, mezhepsel ayrışmaların dini gelenekler üzerindeki etkisi gösteren önemli bir örnektir. Bu uygulamanın temelinde Dürzî ruh göçü (tekammüs) inancı yatmaktadır. Ruh göçü nazariyesinin bedeni değersizleştirilmesi, geçimini tarımla sağlayan köylülerin kısıtlı olan ekilir biçilir arazilerini daha da küçültmemek için oda mezarlar yapmaya yönlendirmiştir. Bu durum, coğrafi koşullar ve dini inanışların cenaze gelenekleri üzerindeki belirleyici rolünü ortaya koymaktadır. Mezarlık yapılarının kültürel ve dini inançlarla şekillenmesi, toplumların ölüm sonrası ritüellerini anlamak için önemlidir ve

gelecekte yapılacak çalışmalar, farklı topluluklarda benzer veya farklı mezar geleneklerinin daha kapsamlı bir şekilde analiz edilmesine katkı sağlayacaktır.

Funding / Finansman: This research received no external funding. / Bu araştırma herhangi bir dış fon almamıştır.

Conflicts of Interest / Çıkar Çatışması: The author declare no conflict of interest. / Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Thanks / Teşekkür: I would like to express my sincere gratitude to the inhabitants of the village of Simeid, who contributed greatly to this study. I am especially grateful to Ranya Shelgin for her invaluable input on the number of chamber tombs, modern graves, and photographs of them. I am also grateful to Sheikh Shawkat Shelgin and Sheikh Jidan Masoud for the information they provided on the funeral prayers and burial rituals. / Bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük katkıları olan Simeyd köyü sakinlerine en içten teşekkürlerimi sunarım. Özellikle Ranya Şelgin'e, oda mezarlarının sayısı, modern dönemde yapılan mezarlar ve bunlara ait fotoğraflar konusunda sağladığı değerli katkılardan dolayı müteşekkirim. Bunun yanı sıra, Şeyh Şevket Şelgin ve Şeyh Cidân Mesud'a cenaze namazının kılınışı ve defin ritüelleriyle ilgili aktardıkları bilgiler için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Kaynakça

- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl. *Sahîh-i Buhârî*. thk. Mustafa Dîb el-Buğâ. Dimeşk: Dâr İbn Kesîr, Dâr el-Yemân, 5. Basım, 1993.
- Canbolat, Kemal. *Min ecli Lübânân*. thk. Philippe Lapousterle. Lübnan: Dâru't-Tekaddümiyye, 2002.
- Gardner, James. *The Faiths of the World: An Account of All Religions and Religious Sect, Their Doctrines, Rites, Ceremonies and Customs*. Edinburh: A. Fullarton&Co., 1808.
- General Andrei. *Sevratü'd-Dürûz ve Temerrudü Dimaşk*. çev. Hafız Ebu Müslîh. Beyrut: el-Mektebetü'l-Hadîse, 1985.
- Günay, Ünver. *Din Sosyolojisi*. İstanbul: İnsan Yayınları, 11. Basım, 2012.
- Günay, Ünver - Güngör, Harun. *Başlangıçtan Günümüze Türklerin Dini Tarihi*. İstanbul: Berikan Yayınevi, 2015.
- Gzt. "Harezmi'de mezarlar yerin üstüne yapılıdır". Text. Gzt. Gzt. Gzt. 08 Haziran 2024. Erişim 31 Ekim 2024. <https://www.gzt.com/foto-galeri/mecra/harezmi-de-mezarlar-yerine-ustune-yapilir-2039408>
- Ğûş, Kays. *et-Tekammüs. E hüve hakîka em hayâl?* Trablus: Cerrus Press, 1991.
- Kur'ân-ı Kerîm Meâli*. çev. Halil Altıntaş & Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2011.
- Hâtûm, Süheyl. "قرية صميد... آثار شاهدة على عراقها، وشيرة في صناعة زيت البطم". S A N A (blog). Erişim 31 Ekim 2024. <https://sana.sy/?p=50598>
- İbn Fadlân, Ahmed b. Fadlân b. Abbâs b. Râşid b. Hammâd. "Eseri Tamamlayıcı Notlar (Alfabetik Sırayla)". *Onuncu Asırda Türkistan'da Bir İslam Seyyahı İbn Fazlan Seyahatnâmesi*. İstanbul: Bedir Yayınevi, 1975.
- İbn Fadlân, Ahmed b. Fadlân b. Abbâs b. Râşid b. Hammâd. *Onuncu Asırda Türkistan'da Bir İslam Seyyahı İbn Fazlan Seyahatnâmesi*. haz. Ramazan Şeşen. İstanbul: Bedir Yayınevi, 1975.
- İbn Fadlân, Ahmed b. Fadlan b. Abbas İbn Fadlan. *Rihletü İbn Fadlân ilâ bilâdi't-Türk ve'r-Rûs ve's-Sakâlibe*. Dâru's-Süveydî, Ebû Zabbî, 2003.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd b. Mâce el-Kazvînî. *Sünen-i İbn Mâce*. thk. İsmâm Musa Hâdî. Suudi Aabistan: Dâu's-Siddîk li'n-Neşr, 2014.
- İnan, Abdülkadir. *Tarihte ve Bugün Şamanizm: Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 3. Basım, 1986.
- Karamürsel, Alim. "Türklerde Mezar Geleneği". *Türkler Ansiklopedisi*. 76-79. Ankara, 2002.
- Muktenâ Bahauddîn. "min Dûni Kâimi'z-zemân ve'l-hâdi ilâ tâ'ati'r-rahmân". *Resâilü'l-Hikme*. Silsiletü el-hakikatü's-sa'be 7. Lübnan: Dâr li-Ecli'l-Ma'rife, 5. Basım, 1986.
- Roux, Jean-Paul. *Eskiçağ ve Ortaçağda Altay Türklerinde Ölüm*. İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 1999.
- Roux, Jean-Paul. *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*. İstanbul: Dergah Yayınları, 2021.
- Semûkî. *Risâletü'l-Hindî'l-Ûlâ/Risâletü'l-Hindî's-Sâlise el-Mevsûme bi'l-Vaîd ve'l-İnzâr*. 19-27.
- Semûkî, Muktenâ Bahauddin. "er-Risâletü fi Zikri'l-Me'âd ve'r-Redd 'alâ men 'Abbera 'anhü bi'l-Ğalati ve'l-İlhâ". *Resâilü'l-Hikme*. 596-607. Silsiletü Hakikatü's-Sa'be 7. Lübnan: Dâr li-Ecli'l-Ma'rife, 5. Basım, 1986.
- Semûkî, Muktenâ Bahauddin. "er-Risâletü'l-Mevsûme bi'l-Hakâik ve'l-İnzâr ve't-Te'dîb li-Cemî'l-Halâik". *Resâilü'l-Hikme*. 442-452. Silsiletü Hakikatü's-Sa'be 7. Lübnan: Dâr li-Ecli'l-Ma'rife, 5. Basım, 1986.
- Semûkî, Muktenâ Bahauddin. "Zikrû'r-Redd 'alâ Ehli't-Te'vîl Ellezîne Yücebûne Tekrâra'l-Âlihe fi'l-Akmisati'l-Muhtelife". *Resâilü'l-Hikme*. 678-683. Silsiletü el-Hakikatü's-Sa'be 7. Lübnan: Dâr li-Ecli'l-Ma'rife, 5. Basım, 1986.
- Swayd, Samy. *The A to Z of the Druzes*. Lanham-Toronto: The Scarecrow Press, 2009.
- Takiyyü'd-Din, Zeynü'd-Din Abdü'l-Ğaffar. *Kitâb en-Nukat ve'd-Devâir*. thk. Christian Seybold. Almanya: Kibchhain M.L, 1. Basım, 1902.
- Uludağ, Süleyman. "Mezar ve Türbe". *Nesil Aylık Fikir Dergisi* 2/2 (1977), 25-32.
- Yasin, Enver vd. *Beyne'l-akl ve'n-nebiyy bahsu fi'l-akâdeti'd-Dürziyye*. Lübnan: Dâr li-Ecli'l-

Ma'rife, 1985.

<https://sozluk.gov.tr/?ara=gelenek>. "Gelenek". Erişim 11 Ekim 2024.

<https://sozluk.gov.tr/?kelime=gelenek>

Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil). Korea: Kitab-ı Mukaddes Şirketi, 2020.

"[صمید... وتاریخ صمود طویل](#)". Erişim 31 Ekim 2024. <https://www.esyria.sy/2009/12/-صمید-وتاریخ-صمود-طویل>